

İngiliz Hawker Siddeley Harrier uçağı, bir kömür madeni yanına iniş yapıyor.

DİKİNE KALKIŞ YAPAN UÇAKLAR

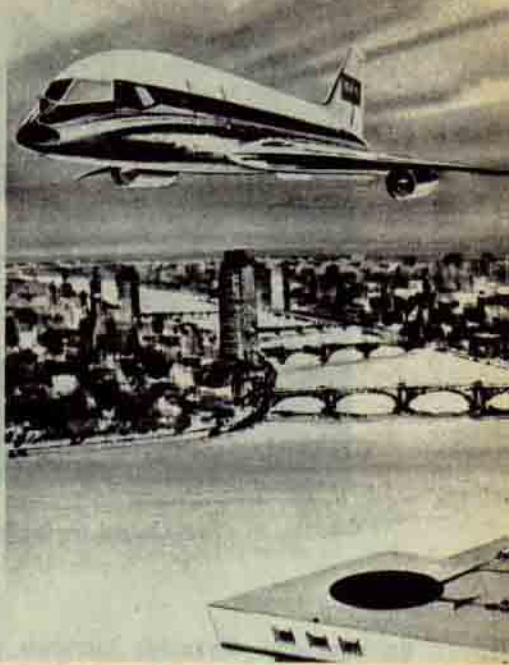
İçinde yaşadığımız yüzyıl sona ermeden uçak yolcuları, şehirlere uzak havaalanları ile merkez arasındaki sıkıcı kara yolculuğundan kurtulacak ve şehrin en merkezi bir yerindeki «vertiport» denilen havaalanına inme rahatlığına kavuşacak gibi görünmektedirler.

VTOL (dikine havalanan) ve STOL (kısa mesafede havalanan) isimleri verilen bu cins uçaklar, havacılık endüstrisinde yeni bir çağın müjdecisidirler. Bunun, önümüzdeki 10 yıl içerisinde gerçekleşmesi için teknik hiçbir mahzur bulunmamaktadır. Federal Almanya'nın DORNIER DO 31 uçağı, 1965 yılından beri bu konuda tecrübe edilmektedir. İngiliz Hawker Siddeley firması, gövde altına yerleştirilecek bir düzine motorla dikine havalanabilecek HS 141 uçağı, İngiliz BAC Uçak Şirketi, 4 motorlu ve çok kısa mesafelerde iniş-kalkış yapabilecek bir yolcu uçağı ve gene İngiliz Westlands şirketi de

havalandıktan sonra kanatlarını 90° döndürüp uçuşa geçebilecek büyük bir helikopter uçak üzerinde çalışmaktadırlar.

İngiliz Hükümeti'nin, özellikle büyük uçak inşa projelerinde kısıntıya karar verdiği şu sıralarda, İngiliz havacılık ve uzay endüstrisi, bu konuda yatırım yapmağa çok hevesli görünmektedir. Önlerine çıkan en mühim iki engelden birincisi araştırma ve geliştirme programı için çok paraya ihtiyaç duyulması, ikincisi de çevrenin korunması için yapılan baskılardır.

Yapılan hesaplara göre, bu projenin gerçekleştirilebilmesi için gerekli para 300 milyon İngiliz lirasına ulaşacaktır ki bu, Hükümetin yardımı olmaksızın uçak şirketlerinin kendi başlarına gerçekleştirebilmeleri uzak bir rüyadır. Ancak Birleşik Amerika ve Batı Almanya gibi bu sahada ilerleme kaydetmiş ülkelerle işbirliği yapılması, gerek projenin gerçekleş-

(Ustte): Amerikan McDonnell Douglas STOL, tecrübe uçuşunda.

(Altta): Hawker Siddeley projesi. Buna göre, gövdenin altına yerleştirilecek motorların bastığı hava ile yükselecek olan 100 kişilik uçak, saatte 600 mil süratle 1300 mil yol alabilecek.

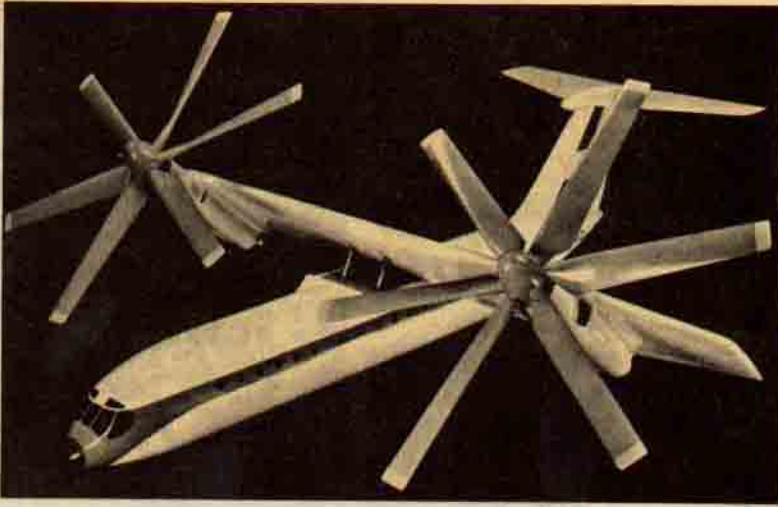
Sağda: İstikbalin şehir merkezindeki havaalanı.

mesini, gerekse imâl edilecek uçağa pazar bulunabilmesini sağlayabilecektir.

Hiç şüphesiz önümüzdeki 10 yıl içinde Uluslararası hava yolları ve uçak imalat şirketlerinin bugün içinde buldukları ekonomik krizden kurtulmaları ve bu projeye dört elle sarılmalarıyla, para meselesi halledilmiş olacaktır. Geriye, havacılık endüstrisinin bu peyeni ve heyecan verici sahada gelişmesine en mühim engel olarak «çevrenin korunması» kalmaktadır. Halihazırda bu tip uçaklar için tasarlanmış bulunan jet motorları, mevcut uçaklardan daha az gürültü yapacaklardır. Öte yandan, bu tip uçaklar, çevredeki binaların üzerinde alçalarak pistin başına konacak yerde, yüksek bir mesafeden havaalanının üzerine gelmek ve birdenbire iniş yapmak suretiyle daha az rahatsız edici olacaklardır. Hawker Siddeley firması tarafından yayınlanan mukayeseli rakamlara göre, jet uçaklarının çıkardığı ve insan kulağının dayanabileceği gürültünün yayıldığı alan konvansiyonel havaalanlarında 30 mil kare, STOL alanlarında 2 mil kare ve VTOL alanlarında 0.25 mil karedir. Bu üç çeşit alanların kullandıkları kare parçalarının karşılaştırılmasında da şu netice çıkıyor: konvan-

siyonel; 2400 dönüm, STOL; 72 dönüm, VTOL; 10 dönüm.

VTOL ve STOL tipi uçakların vadettikleri bütün bu avantajlara rağmen, en önemli muhalefetin kamu oyundan geleceğine muhakkak gözüyle bakılmaktadır. Bunların başında şehir plâncıları gelecektir, zira çok az bir toprak parçasına ihtiyaç olmasına rağmen, bu şehrin merkezindeki ofis, çarşı ve iskân bölgelerinde çok kıymetli arazi olacaktır. Bir de bu sahanın hemen yanında yaşayacak ve çalışacak olanların muhalefeti vardır ki bunların, bir kaç yüz metre ötelinde muazzam bir uçağın iniş ve kalkışının yaratacağı gürültü ve tehlikeden hoşlanmayacakları aşikârdır. Motor gürültüleri ne kadar az olursa olsun, şehrin merkezindeki küçük bir alan için gene de fazla olacaktır. Tehlike mevzuuna gelince, bu tip alanların, dünyanın belli başlı bütün büyük şehirlerinin hemen hepsinin içlerinden geçen akar suların üzerinde, yüzen alanlar olarak yapılması fikrine doğru bir meyil vardır. Bu mevzuda henüz gerçek bir tecrübe yapılamamış olduğundan tam bir emniyetten bahsetmek doğru olmayacaktır, fakat yapılan hesaplarda, 700 uçaklık bir filonun senede birden fazla kaza yapması tahmin edilmemektedir.

Başka bir İngiliz projesi. WA 22 VTO

Bu uçakların, fevkalâde tecrübeli pilotlara ihtiyaç gösterecekleri de düşünülmüştür. Konvansiyonel alanlarda, alçak mesafede turbulans tam olarak tesbit edilebilmektedir, fakat böyle bir «vertiport» ta, çevredeki büyük binaların havalandırma tertibatlarının yaratacağı uumulmadık girdap ve hava akımları olabilecektir.

Bütün bu sakıncalardan haberdar olan yetkililer ve halk, geçenlerde Londra'nın 5 mil uzağında yapılan bir dikine iniş - kalkış tecrübesini şiddetle protesto etmişlerdir. İngiliz Avrupa Havayolları (BEA), Surrey Rihtımı denilen bu mevkide bir kısa mesafe (STOL) havaalanı inşaatına başlamışken, gösterilen bu şiddetli tepki neticesi, bunu yarım bırakmak zorunda kalmıştır.

Bir «vertiport» çevresinde yaşayacakların karşılaşacakları en büyük zorluklardan birisi de, meydana gelecek trafik yüküdür. Proje'yi yapanlar buna karşı da, inşa edilecek yeni yolların bu çevreye canlılık getireceğini iddia etmektedirler. Herşeye rağmen muhakkak olan birşey varsa, bu yeni çeşit havaalanları ile, dünyanın bütün büyük şehirlerindeki uçak yolcularının, % 50 zaman tasarrufu sağlayacakları ve yukarda sayılan çevre korunumu, mali, teknik ve işletme sakıncalarının ortadan kaldırılıp 30.100 veya daha fazla sayıda yolcu taşıyan VTOL - STOL uçaklarının 2.000 yılından önce yaygın olarak kullanılacaklardır.

THE ILLUSTRATED
LONDON NEWS'den Çeviren :
Güven İÇPINARCIOĞLU

Eğer bir insan onu rüyasında görmeseydi, başka bir insan onun yapılabileceğine inanmasaydı ve başka biri de onun yapılmasını istemeseydi göklere degecek hiç bir şey yapılamazdı.

Charles F. KETTERING

Büyüme için büyüme bir kanser hücresinin ideolojisidir.

E. ABBEY

En basit şey insanın kendisini aldatmasıdır; çünkü insan istediği şeyin genellikle gerçek olduğuna inanır.

DEMOSTHENES